

ринках названих продуктів. Обов'язковою умовою виконання намічених показників на 2020 р. є негайна стабілізація поголів'я свиней, а потім подальше його збільшення.

Література

1. Аграрний сектор економіки України (стан і перспективи розвитку)/ [Присяжнюк М. В., Зубець М. В., Саблук П. Т. та ін.]; за ред. М. В. Присяжнюка, М. В. Зубця, П. Т. Саблука, В. Я. Месель–Веселяка, М. М. Федорова. – К.: ННЦ ІАЕ, 2011. – 1008 с.
2. Аграрний сектор України [Електронний ресурс]. – Режим доступу :<http://agroua.net/economics/documents/category-116/doc-173/>
3. Державна служба статистики України [Електронний ресурс]. – Режим доступу: <http://ukrstat.gov.ua/>
4. Розвиток м'ясопродуктового підкомплексу України: монографія / [М. В. Гладій, П. Т. Саблук, Н. Г. Копитець та ін.]; за ред. М. В. Гладія. – К.: ННЦ ІАЕ, 2012. – 354 с.
5. Сільське господарство України 2014. Статистичний збірник. / [за ред. О. М. Прокопенка]. – Київ: ДП «Інформаційно–аналітичне агентство». – 2015. – 379 с. http://www.ukrstat.gov.ua/druk/publicat/kat_u/publ17_u.htm
6. Тваринництво України 2014. Статистичний збірник. / [за ред. О. М. Прокопенка]. – Київ: Державна служба статистики України. – 2015. – 211с.
7. Україна у 2014 році наростила виробництво всієї продукції тваринництва – Держстат [Електронний ресурс]. – Режим доступу: [http:// ua.korrespondent.net/business/economics/3318808](http://ua.korrespondent.net/business/economics/3318808)

References

- Prysiashniuk, M. V. (2011). Ahrarnyi sektor ekonomiky Ukrainy (stan i perspektyvy rozvytku)/ [Prysiashniuk M. V., Zubets M. V., Sabluk P. T. ta in.]; za red. M. V. Prysiashniuka, M. V. Zubtsia, P. T. Sabluka, V. Ia. Mesel–Veseliaka, M. M. Fedorova. – K.; NNTs IAE, 1008. (in Ukrainian).
- Ahrarnyi sektor Ukrainy [Elektronnyi resurs]. – Rezhym dostupu : <http://agroua.net/economics/documents/category-116/doc-173/> (in Ukrainian).
- Derzhavna sluzhba statystyky Ukrainy [Elektronnyi resurs]. – Rezhym dostupu: <http://ukrstat.gov.ua/> (in Ukrainian).
- Hladii, M. V. (2012). Rozvytok miasoproduktovoho pidkompleksu Ukrainy: monohrafiia/[M.V.Hladii, P.T.Sabluk, N.H.Kopytets ta in.]; za red. M.V.Hladiia. – K. : NNTs IAE, 354. (in Ukrainian).
- Prokopenka, O. M. (2015). Silske hospodarstvo Ukrainy 2014. Statystychnyi zbirnyk. / [za red. O. M. Prokopenka]. – Kyiv: DP “Informatsiino–analitichne ahentstvo”. 379. http://www.ukrstat.gov.ua/druk/publicat/kat_u/publ17_u.htm. (in Ukrainian).
- Tvarynnytstvo Ukrainy 2014. Statystychnyi zbirnyk. / [za red. O.M. Prokopenka].– Kyiv: Derzhavna sluzhba statystyky Ukrainy. – 2015. – 211s.
- Ukraina u 2014 rotsi narostyla vyrobnytstvo vsiiei produktsii tvarynnytstva – Derzhstat [Elektronnyi resurs]. – Rezhym dostupu: [http:// ua.korrespondent.net/business/economics/3318808](http://ua.korrespondent.net/business/economics/3318808)

Стаття надійшла до редакції 12.04.2016

УДК 338.45: 631.11

Поперечний С. І., к. е. н., доцент (stepany2008@ukr.net) ©
Львівський національний університет ветеринарної медицини
та біотехнологій імені С. З. Гжицького, м. Львів, Україна

ЦІНОУТВОРЕННЯ НА СІЛЬСЬКОГОСПОДАРСЬКУ ПРОДУКЦІЮ

Розглядаються проблеми ціноутворення на сільськогосподарську продукцію. Показано, що вільне ринкове формування цін можливе лише в економічних системах, близьких за побудовою до моделей чистої конкуренції. На початкових етапах становлення ринкових відносин неможливо відмовитись від державного регулювання цін. Зроблено аналіз способів державного регулювання цін, які застосовувались в Україні після 1991 року. Показано, що в умовах обмеження державного регулювання

цін положеннями СОТ слід стимулювати створення саморегульвних економічних систем, у яких формуватимуться прийнятні для їх учасників ціни.

Ключові слова: ціна, державне регулювання цін, способи регулювання цін, саморегульвні економічні системи.

УДК 338.45: 631.11

Поперечный С. И., к. э. н., доцент

*Львовский национальный университет ветеринарной медицины
и биотехнологий имени С. З. Гжицкого, г. Львов, Украина*

ЦЕНООБРАЗОВАНИЕ НА СЕЛЬСКОХОЗЯЙСТВЕННУЮ ПРОДУКЦИЮ

Рассматриваются проблемы ценообразования на сельскохозяйственную продукцию. Показано, что свободное рыночное формирование цен возможно лишь в экономических системах, близких по построению к моделям чистой конкуренции. На начальных этапах становления рыночных отношений невозможно отказаться от государственного регулирования цен. Проведен анализ способов государственного регулирования цен, которые применялись в Украине после 1991 года. Показано, что в условиях ограничения государственного регулирования цен положениями ВТО следует стимулировать создание саморегулируемых экономических систем, в которых будут формироваться приемлемые для их участников цены.

Ключевые слова: цена, государственное регулирование цен, способы регулирования цен, саморегулируемые экономические системы.

UDC 338.45: 631.11

Poperechnyj S., Associate professor

*Lviv National University of Veterinary Medicine and Biotechnologies
named after S. Z. Gzhyskyj*

PRICING AGRICULTURAL PRODUCTS

The problems of pricing for agricultural products. It is shown that the free market price formation is possible only in economic systems that are similar in construction to the model of pure competition. In the initial stages of a market economy can not abandon the state regulation of prices. The analysis methods of state regulation of prices, which are applied in Ukraine after 1991. It is shown that in a deregulation of prices WTO provisions should encourage the creation of self-regulating economic systems which will be formed eligible participants for their prices.

Key words: cost, state regulation of prices, methods of price regulation, economic self-regulatory system.

Постановка проблеми. Ціна – основний елемент ринкового механізму регулювання виробництва. Рівнем і співвідношенням цін визначаються темпи та пропорції розвитку окремих галузей і підприємств. З урахуванням цього визначальним чинником реформування сільського господарства на ринкових засадах було відпущення важелів планового ціноутворення з надією, що цим буде подолано суб'єктивізм у формуванні цін, забезпечено об'єктивне ринкове оцінювання результатів господарської діяльності та збалансований розвиток галузей. До уваги не бралось те, що відмова від формування цін державними органами управління сільським господарством поєднувалася лише із початковими етапами становлення ринкових відносин і ринкового механізму регулювання сільського господарства. Належна інфраструктура ринку та ринковий механізм регулювання виробництва не сформовані да цього часу. В таких умовах вільне ціноутворення посилює диспропорції, призводить до зниження загальної ефективності господарської діяльності.

Аналіз останніх досліджень та публікацій. Проблеми ціноутворення вивчаються багатьма вченими–економістами. На їх вирішення спрямовані праці В. Г. Андрійчука, П. І. Гайдуцького, І. І. Лукінова, Ю. О. Лупенка, В. Я. Месель–Веселяка, Б. Й. Пасхавера, П. Т. Саблука, О. Г. Шпикуляка, О. М. Шпичака й інших. Дані проблеми розглядаються як з точки зору аналізу і застосування теоретичних тенденцій ціноутворення, так і аналізу сучасного рівня цін та їх впливу на умови і можливість здійснення господарської діяльності. У переважній більшості видань робляться спроби обґрунтувати способи досягнення еквівалентності цін на сільськогосподарську та промислову продукцію з метою досягнення паритетних відносин між суб'єктами господарювання, що відносяться до різних галузей [3]. Така увага до паритету цін пояснюється тим, що без нього неможливо забезпечити відтворення основних фондів у галузях сільського господарства [1].

Проблеми ціноутворення розглядаються у більшості наукових видань, присвячених вивченню економічного стану та перспектив розвитку окремих галузей сільського господарства. Вони особливо актуальні у галузях з тривалою окупністю капіталу, у яких темпи зростання цін на продукцію менші від темпів інфляції [2].

Така увага до проблем ціноутворення поєднується з тим, що до цього часу не сформовано загальноприйнятних підходів до удосконалення цінового механізму з урахуванням існуючого стану сільського господарства і перспектив його розвитку. Часто пропонуються рекомендації, запозичені у західних виданнях, без належного урахування рівня сформованості ринкових відносин у вітчизняному сільському господарстві та актуальних проблем його розвитку.

Метою статті є вивчення проблем та обґрунтування способів удосконалення ціноутворення на сільськогосподарську продукцію.

Виклад основного матеріалу. Рівень ціни на сільськогосподарську продукцію формується під впливом багатьох, чуть не усіх економічних чинників, які концентруються у ціні, як у фокусі. Вільне ринкове ціноутворення за класичними підходами на основі співвідношення між попитом та пропозицією здійснюється лише в економічних системах, які за інституційною побудовою близькі до моделі ринку чистої конкуренції. Конкурентне середовище у сільському господарстві поєднується з монопольним оточенням як з боку виробників засобів виробництва для сільського господарства, так і з боку організацій, що здійснюють закупівлі сільськогосподарської продукції. Сільське господарство опиняється в лещатах високих цін на засоби виробництва та низьких закупівельних цін на продукцію. Це породжує кризові явища спершу у сільському господарстві, а відтак і у суміжних сферах. В таких умовах вимушеним є державне регулювання цін. Політика "цінового паритету" була основою аграрної політики США в умовах глибокої депресії у першій половині ХХ століття. Альтернативою регулювання закупівельних цін на сільськогосподарську продукцію може бути лише постійна державна фінансова підтримка сільського господарства.

В Україні починаючи з 1991 року застосовувались різні способи державного регулювання цін. Першим способом такого регулювання була щомісячна індексація закупівельних цін відповідно до підвищення цін на засоби виробництва. Такий спосіб застосовувався протягом 10 місяців з 1993 року. Відмова від нього пояснювалась тим, що він посилював загальні темпи інфляції. У наступні роки здійснювався державний вплив на ціни поверненням податку на додану вартість, визначення і затвердження мінімального рівня закупівельних цін. Недоліком повернення податку на додану вартість на усі види продукції тваринництва є стимулювання усіх галузей незалежно від темпів їх розвитку і економічного стану кожної з них. Це призводило до випереджуючих темпів розвитку галузей із швидкою окупністю капіталу – свинарства і птахівництва, без належного стимулювання розвитку скотарства. За 2004–2014 роки поголів'я свиней в Україні зросло з 6466,1 до 7350,2, птиці – з 152783,2 до 213335,7 тисяч голів. Поголів'я великої рогатої худоби за вказаний період скоротилося з 6902,9 до 3884,0 тис. гол., в тому числі корів – з 3926,0 до 2262,7 тисяч голів. Від зростання поголів'я свиней і птиці зросла пропозиція свинини та м'яса птиці. Зростання

пропозицій призвело до зниження закупівельних цін на дані види продукції і втрати суб'єктами господарювання прибутку (рис. 1).

На практиці не застосовувався мінімальний рівень закупівельних цін на молоко, який визначався відповідними постановами Кабінету Міністрів України. Застосування таких цін і відповідне суттєве їх підвищення, по-перше, через зменшення поголів'я корів не забезпечило б збільшення обсягів закупівель молока, по-друге, це призвело б до втрати прибутку у сфері переробки молока. При цьому адміністративно визначене підвищення цін на молоко поєднувалось із обмеженням зростання цін в умовах загальної фінансової кризи на соціально значимі молочні продукти. Результатом такого регуляторного впливу держави було суттєве зниження закупівельних цін на молоко у 2012 році і таке ж зменшення поголів'я корів у наступні роки (рис. 2).

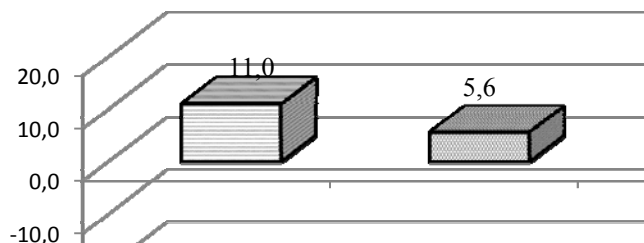

Рис. 1. Прибуток (+), збитки (-) у розрахунку на 100 грн поточних затрат на виробництво продукції тваринництва у сільськогосподарських підприємствах України за 2014 рік, грн.

Джерело інформації: дані Державної служби статистики України

Державним регулюванням цін не вдалося забезпечити належного впливу на обсяги виробництва сільськогосподарської продукції. Намагання державних органів управління сільським господарством не допустити підвищення цін на соціально значимі продовольчі товари призводило лише до зменшення обсягів їх виробництва та посилення пов'язаних з цим проблем.

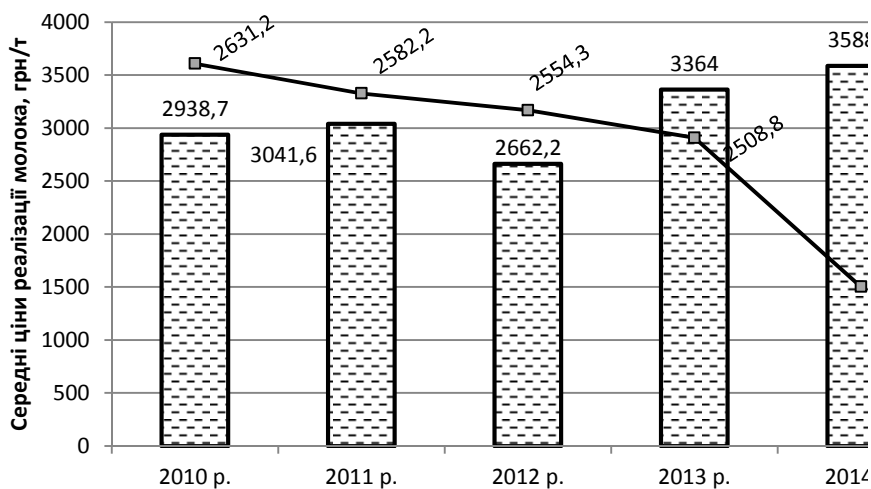

Рис. 2 .Середні ціни реалізації молока сільськогосподарськими підприємствами України та поголів'я корів в Україні на початок року

Джерело інформації: дані Державної служби статистики України

Після набуття Україною членства у СОТ можливості державного регулювання цін обмежуються положеннями даної організації. Вважається, що державне регулювання цін спотворює ринкові результати.

На практиці, як правило, застосовуються ціни, прийнятні для суб'єктів господарювання, об'єднаних спільним ланцюгом руху товарної маси. Такі ланцюги формуються з орієнтацією на окремі сегменти ринку. Крім цін, тут погоджуються вимоги до сировини, термінів її поставок тощо. Державним органам управління слід стимулювати виникнення і становлення таких саморегульованих інтегрованих маркетингових систем. Прийнятними організаційними формами таких систем, що охоплюють молочне скотарство, яке відноситься до найпроблемніших галузей, є:

– молочарські обслуговуючі кооперативи, що охоплюють сферу переробки молока і частково фірмової торгівлі молочними продуктами;

– диверсифіковані існуючі молокопереробні підприємства шляхом інвестування коштів у розвиток власного молочного скотарства.

Державна підтримка таких формувань може полягати у вивченні та прогнозуванні ринку, поширенні інформації щодо очікуваних ринкових тенденцій, розробці типових бізнес-планів, які можуть використовуватись суб'єктами господарювання.

Висновки. Ціна є основним елементом ринкового механізму регулювання виробництва і чинником, з орієнтації на який розробляється та спрямовується господарська діяльність підприємства. На початкових етапах становлення ринкових відносин державне регулювання цін є необхідною умовою уникнення кризових явищ.

Ні один із способів державного регулювання цін на сільськогосподарську продукцію в Україні не забезпечив очікуваних результатів. В умовах обмеження державного впливу на ціну положеннями СОТ доцільно стимулювати створення саморегульованих інтегрованих формувань, у яких без державного втручання застосовуватимуться прийнятні для усіх учасників цих формувань ціни.

Література

1. Могильова М. М. Ціновий фактор у відтворенні основних засобів сільського господарства / М. М. Могильова. // Економіка АПК. – 2014. – № 10. – С. 54 – 60

2. Супрун О. М. Вплив цінових чинників на виробництво молока в сільськогосподарських підприємствах / О. М. Супрун, Є. І. Велична, І. С. Іванікова // Економіка АПК. – 2015. – № 12. – С. 64 – 68

3. Шпичак О. М. Теоретико-методологічні аспекти ціноутворення на сільськогосподарську продукцію / О. М. Шпичак // Економіка АПК. – 2012. – № 8. – С. 3–10.

References

1. Mohyl'ova M. M. Tsinovij faktor u vidtvorenni osnovnykh zasobiv sil'skoho hospodarstva [Pricing within the framework of reproduction of the basic assets of agriculture] / M. M. Mohyl'ova. // Ekonomika APK. – 2014. – № 10. – S. 54 – 60 [in Ukrainian].

2. Suprun O. M. Vplyv tsinovyykh chynnykiv na vyrobnytstvo moloka v sil's'kohospodars'kykh pidpriemstvakh [Influence of price factors on the milk production in agricultural enterprises] / O. M. Suprun, Ye. I. Velychna, I. S. Ivanikova // Ekonomika APK. – 2015. – № 12. – S. 64 – 68. [in Ukrainian].

3. Shpychak O. M. Teoretyko-metodolohichni aspekty tsinoutvorennia na sil's'kohospodars'ku produktsiiu [Theoretical aspects of pricing for agricultural products] / O. M. Shpychak // Ekonomika APK. – 2012. – № 8. – S. 3–10. [in Ukrainian].

Стаття надійшла до редакції 26.04.2016